

BYPLAN NYT 3

14. årgang, september 2016

ÅRSTEMA

Byer under forvandling

globale udfordringer – lokale løsninger

"Smukke byer kan nemt blive dovne".
Interview med Charles Landry om byer med succes
s. 7

Mens vi venter på byen. Kan der overhovedet skabes
varig værdi gennem midlertidighed?
s. 12

Bymidten, havnen eller børnene?
Hvem skal have årets Byplanpris?
s. 18

dansk byplan
laboratorium

PROGRAM

for Byplanmødet 2016

Ret til ændringer forbeholdes

TORSDAG DEN 6. OKTOBER

9.00

Ankomst til Malmö Live

10.00

**Velkommen til byer
under forvandling**

Malmøs rejse

Göran Rosberg, Malmö Stad

11.00

Netværkspause og besøg i transformationslaboratoriet

11.45

Genbrug af byer og bygninger

Dan Stubbergaard, COBE

Cities of Ambition

Charles Landry

13-14

Frokostpause

14-16.30

7 delmøder

20 messestande

19.00 – 00.30

Aftenarrangement

FREDAG DEN 7. OKTOBER

9.00

14 udflugter

14.30

**Ankomst til Malmö Live
Koncerthus**

15.00

Troen på fremtidens byer

Peter Lund Madsen

16.00

Byplanmødet slutter

TEMA

Byer under forvandling

Globale udfordringer - lokale løsninger

De byer, som vi voksede op i, er ikke de samme som vores børnebørn vil færdes i. På årets byplanmøde vil vi undersøge, hvordan forskellige bysamfund kan tackle udfordringer såsom globalisering, klimakrise, urbanisering og migration. Det er kraftige strømninger, der lægger pres på vores byer og kræver fleksibel planlægning og udvikling af nye redskaber.

**Se det samlede program for
Byplanmødet på byplanlab.dk**

Indhold

ÅRSTEMA: BYER UNDER FORVANDLING.

Du sidder med Byplan Nyts årstema-nummer i hånden. Det knytter sig til temaet for Byplanmødet 2016, 'Byer under forvandling'. Vi har forsøgt at belyse emnet fra mange forskellige vinkler med det mål, at indholdet er relevant, uanset om du deltager på Byplanmødet eller ej. God læselyst.

- 4 **NYT FRA NETVÆRKET**
- 5 **LEDER: BYFORVANDLING**
- 6 **NYT FRA NETVÆRKET - FORTSAT**
- 7 **SÅDAN FÅR BYER SUCCES**
- 10 **MALMØ: BYEN SOM LØFTEDE SIG OP VED HÅRET**
- 12 **DE VARIGE GEVINSTER VED MIDLERTIDIGHED**
- 14 **SELVTILLID, CHARME OG LÆKRE BYER**
- 16 **NYE BYMODELLER VISER VEJ TIL THISTED**
- 18 **BYPLANPRISEN 2016**
- 20 **DET HANDLER OM AT SKABE FREMTIDENS LEVENDE BYER**
- 22 **BRUG DET I HAR - OG FORSTÆRK DET!**
- 24 **IKKE LÆNGERE ET KULTURCHOK**
- 25 **LUND: FRA UNIVERSITETSBY TIL VIDENSBY**
- 26 **NYT VÆRKTØJ TIL KLIMASIKRET BYUDVIKLING**
- 28 **DEN SVENSK KUR MOD LANDSBYDØD: ASYLANSØGERE OG AKTIESALG**
- 31 **PLANKALENDEREN**

Foto: Linnea Svensson

Redaktion
Ellen Højgaard Jensen (ansv.)
Ny W. Øhlenschläger

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Rådhusstræde 6. I. sal,
1466 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Mail: nwo@byplanlab.dk
www.byplanlab.dk

Annoncer
nwo@byplanlab.dk,
bestilles senest
1. november 2016

Layout
Karen Christensen Design

Forsidefoto
Werner Nystrand

Oplag
4600

Tryk
Handy-Print A/S

ISSN
1602-9038

Signerede artikler står for
forfatterens regning, usignerede
for den ansvarshavende
redaktørs regning.

Byplan Nyt 4-16 udkommer i
december 2016.

NYT FRA NETVÆRKET

UDSATTE BOLIGOMRÅDER I BYFornyelse med lokal jobskabelse

Massive investeringer i udsatte områder har løftet mange kvarterer fysisk. Men potentialerne for bedre fællesskaber, lavere konfliktniveau og beskæftigelse udnyttes ikke fuldt, når der renoveres og byfornyes i udsatte boligområder. Det viser en ny rapport fra Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet. Rapporten, "Byg dem op – byfornyelse med lokal jobskabelse i udsatte boligområder" indeholder bl.a. en række cases og en model, der anviser, hvordan man kan bruge byggeprocesser til at få arbejdsløse i arbejde.

Hent rapporten på uibm.dk

UDSATTE BOLIGOMRÅDER II NY TILGANG SKAL SKABE BÆREDYGTIGE BYDELE

Realdania har afsat 75 mio. kroner til at udvikle bæredygtige bydele frem til 2020. Værebros Park i Gladsaxe, Tåstrupgård/Gadehavegård/Charlottetorvet i Høj-Taastrup og Stengårdsvej i Esbjerg er allerede med i projektet. Der er yderligere 20 millioner til en pulje til innovative projekter, der kan søges af aktører fra udsatte boligområder.

Læs mere på realdania.dk

Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet

MEDSKABENDE PROCESSER I OMRÅDEFORNYELSE

Hvordan udvikler planlæggere og lokale aktører bedst muligt områdefornyelse sammen i mindre byer? Ny udgivelse giver inspiration og viden.

Udgivelsen **Sammen skaber vi udvikling** kan downloades på www.uibm.dk/publikationer

JUUL | FROST ARKITEKTER

Robust helhedsløsning - stærk identitet

Longyearbyen Udviklingsplan 2040
Svalbard NO, Statsbygg

WWW.JUULFROST.DK

Foto: forladtefacader.dk

NYT LIV TIL FORLADTE HUSE

Med udsmykninger af facaderne, skal der pustes liv i forladte huse i de byer i Danmark, hvor fraflytningen er større end tilflytningen. Det er blevet til projektet "Forladte Facader" støttet af Statens Kunstfonds Legat- og Projektstøtteudvalg. Den første bygning i Havnebyen i Odsherred er færdig.

Læs mere på forladtefacader.dk

Foto: Rasmus Hjortshøj

PRIS TIL KØBENHAVNS BYRUM

København fik i sommer den internationalt anerkendt arkitekturpris European Prize for Urban Public Space med afsæt i byens byrum. Blandt andet blev juryen opmærksom på, at København har en politisk vedtaget vision for byliv og byrum af høj kvalitet med projekter som Cykelslangen, Ny Nørreport og Tåsinge Plads.

Læs mere på publicspace.org

Leder

Byforvandling

I år mødes vi til Byplanmødet under overskriften "Byer under forvandling". For sådan er det jo med byer – de er i konstant bevægelse, vokser eller skrumper – ændrer karakter, styrke og identitet. Vi taler om byer med stærke brands, byer med ambitioner – om byledelse, transformationsprocesser og resiliens. Men hvad gemmer sig bag de mange buzz-words?

"Menneskelige relationer og handlinger er byernes urkraft" – sådan lyder pointen i al sin enkelthed fra Ilmar Reepalu, som var borgmester i Malmø fra 1993 til 2013. Han har været en nøglefigur i Malmøs forvandling fra industriby til vidensby. Det er en stærk pointe, at byernes forvandlingsevne er knyttet sammen med, hvordan vi taler og handler sammen. Bevidste valg og opbygning af relationer og alliancer gør en forskel.

Det er ikke tilfældigt, at vi skal undersøge og debattere byernes forvandling i Malmø. Der er meget læring at hente her. Det er en historie om, at politisk ejerskab og lederskab gør en forskel – men også om, at det ikke kan stå alene.

Tilbage i 1990'erne var Malmø ramt af høj arbejdsløshed og tilbagegang. Modgang og kriser har ofte været afsættet for strategier og resultater. I Malmø er der nu et stærkt fokus på at skabe lige vilkår, så alle borgere får del i byens positive udvikling. Byplanlægning og sociale indsatser tænkes sammen. Borgmester Karin Stjernfeldt Jammeh understreger, at byens unge, globale befolkning udgør et stort potentiale. Med andre ord, så ved de godt i Malmø, at forvandlingen stadig er i gang – og de fortsætter med at handle, sammen.

I interviewet med Charles Landry i dette Byplan Nyt får vi at vide, at byer kan udfolde sig, når der skabes ja-følelse, og hvis man ikke bliver doven, selvom man er smuk! Malmø er fortsat en by med ambitioner. Jeg glæder mig til at blive klogere på deres erfaringer.

Maj Green
Formand for Dansk Byplanlaboratorium

NYT FRA NETVÆRKET

ANALYSE AF 26 PLANSTRATEGIER

Som en del af KL, Erhvervs- og Vækstministeriet og Realdanias kampagne, "På forkant", er der lavet en analyse af 26 planstrategier. Kampagnen skal styrke tilpasning, omstilling og udvikling i områderne uden for de større byer. Analysen viser bl.a. at bosætning, erhverv, turisme, natur og landskab er de temaer, som optræder oftest i strategierne.

Læs mere om På Forkant kampagnen på side 14-17
Analysen kan hentes på paaforkant.dk.

BIOGRAFI OM GEHL

Den 15. september udkommer biografien "Mennesker først", om arkitekten Jan Gehl. Bogen er skrevet af to australske forskere.

Læs mere på bogvaerket.dk

BILLIGE BOLIGER

Der er mangel på billige boliger til både danskere og flygtninge, så kommuner og boligorganisationer er i fuld gang med at finde nye løsninger og koncepter. Ideerne vil blive samlet i ide-katalog.

Læs mere på almennet.dk

Foto: Sagnlandet.dk

ALTERNATIVE TRANSPORTFORMER I LANDDISTRIKTERNE

Befolkningen i landdistrikterne har brug for at kunne komme rundt både i lokalområdet, på tværs af lokalområder og ind til byen. Kollektive trafiksystemer er ofte planlagt med for lidt føling med det levede liv på landet. Center for Landdistriktsforskning har sat fokus på emnet i en håndbog.

Læs mere på sdu.dk

FÆRRE KOMMUNER FÅR TILSKUD TIL LANDSBYFORNYELSE

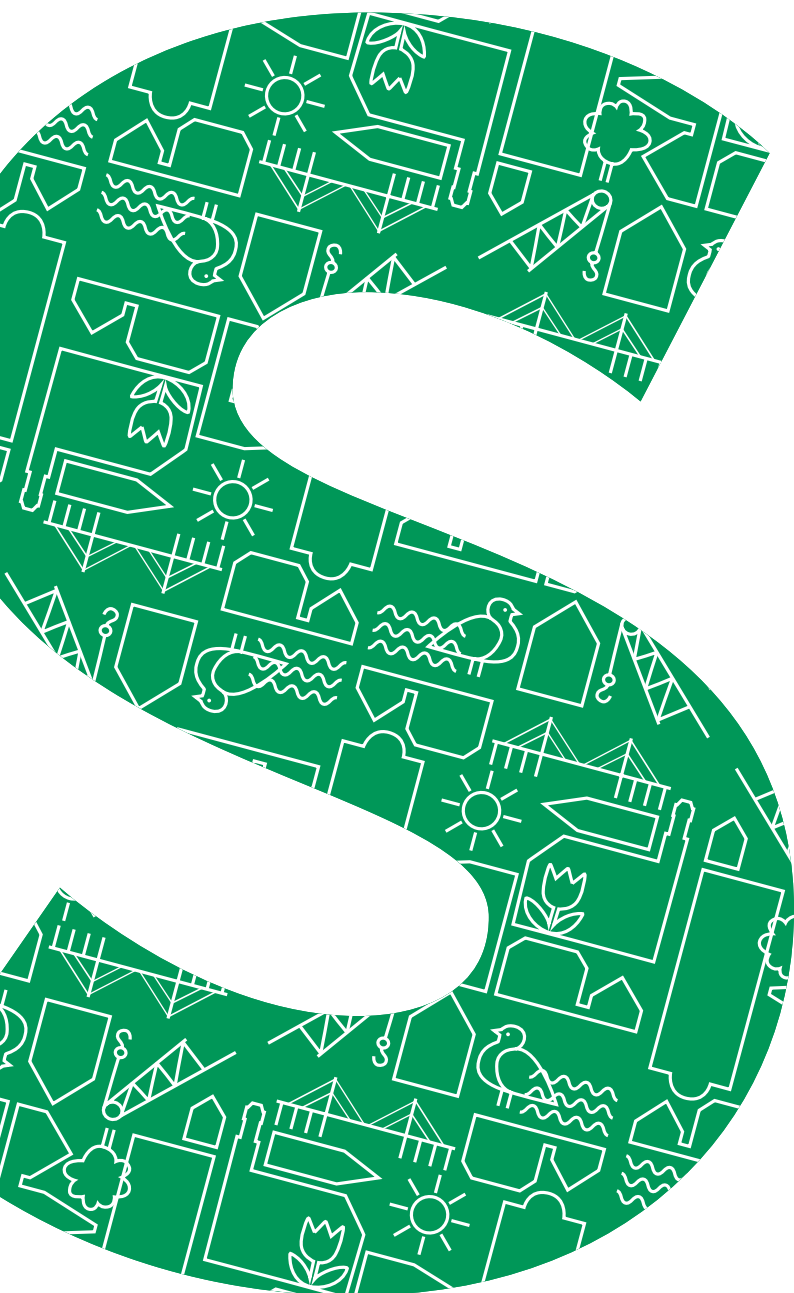
En målretning af puljen til landsbyfornyelse betyder, at 45 kommuner til og med 2020 får ca. 55 mio. kr. om året i tilskud til nedrivning og istandsættelse af faldefærdige bygninger. Den tidligere ramme på 200 mio. kr. udløber i år. Da ordningen er mindre end tidligere er antallet af ansøgningsberettigede kommuner derfor reduceret fra 70 til 45.

Læs mere på evm.dk

DRØN PÅ SKOLEGÅRDEN

Realdania, Lokale- og Anlægsfonden og Kræftens Bekæmpelse står bag projektet "Drøn på skolegården", hvor der er fokus på, at skolegården skal invitere til bevægelse gennem ny arkitektur. Syv projekter er realiseret gennem kampagnen.

Læs mere på drøn.dk

ådan får byer succes

Den engelske byplanlægger og rådgiver, Charles Landry, har kigget de mest succesfulde byer i Europa i kortene. Byplan Nyt spørger, hvad der skal til, for at en by udfolder sig og måske endda overgår sit potentiale? Det handler blandt andet om at skabe ja-følelse og ikke blive doven, selvom man er meget smuk.

Af Anne Mette Ehlers

Byplan Nyt (B): I din bog "Cities of Ambitions" undersøger du europæiske byer som Barcelona, Malmø og København, der har forstået at transformere sig og skabe succes, men du ser også på mindre byer som Freiburg og Umeå. Hvad skal små byer gøre for at få succes og undgå at stå i skyggen af større byer?

Charles Landry (C): Små byer har mindre ammunition end større byer, derfor handler det om at finde sig en niche. Fx Roskilde, der har Roskilde Festival. I København ville festivalen drukne blandt de mange andre festivaller. Eller tag den waliske by Hay-On-Wye, som med 44 boghandlere og en stor litteraturfestival har fundet en stærk niche.

Om Charles Landry

Britisk rådgiver, forfatter og byplanlægger. Fadder til begrebet "Den kreative By", som i dag er en global bevægelse, der gentænker planlægning, udvikling og styring af byer. Charles Landry har en lang række udgivelser bag sig og hjælper byer med at nå deres potentiale gennem virksomheden COMEDIA.

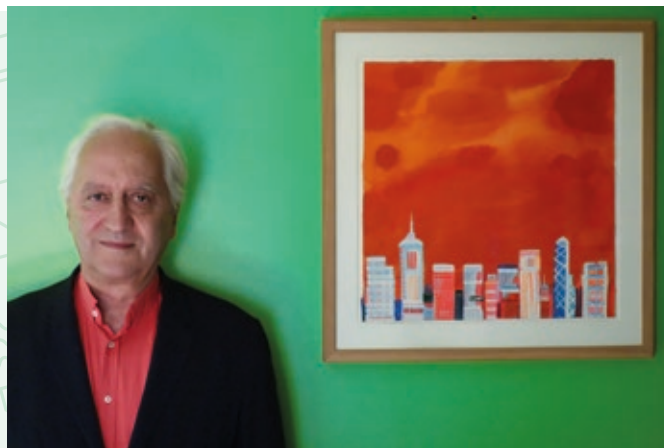

Foto: Joe Garcia

B: Er der ligefrem fordele ved at være lille?

C: For det første er verden blevet mere digital. Det kan gøre det nemmere at være en mindre by, da vi i langt højere grad er forbundet. Men der skal sikres kvalitet i infrastrukturen. Tag den belgiske by Gent, som har 175.000 indbyggere og ligger relativt tæt på Bruxelles. De behøver ikke egen lufthavn, og der er byfornemmelse 40 minutter derfra. Mellemstore byer, som fx Antwerpen, kender vi ikke så godt som København eller Malmø, men de er store nok til at blive kendt eller taget alvorligt, og små nok til at få tingene til at ske. Små steder kan have en kortere beslutningsvej, men samtidigt kan indstillingen i byen godt være provinsiel eller snæversynet.

B: Hvad kræver det af byplanlæggere og beslutningstagere at skabe succes?

C: Du skal helt klart samle forskellige interesser og finde et fælles sprog at tale om byen på. Du skal finde en historie, som beskriver ambitionen, og som folk føler, de er en del af. I dag vil mennesker ikke 'bosses rundt' med. Succes er noget, man deler, ligesom Ilmar Reepalu, den tidligere borgmester i Malmø, siger. Det er vigtigt at være en god kommunikator og netværker. Den følelsesmæssige intelligens er i højsædet, når du samler og samarbejder med lokalsamfund og virksomheder.

” Du skal helt klart samle forskellige interesser og finde et fælles sprog at tale om byen på. Du skal finde en historie, som beskriver ambitionen, og som folk føler, at de er en del af. I dag vil mennesker ikke 'bosses rundt'

Charles Landry om, hvad det kræver at skabe succes for en by

B: Kan du nævne en by, som samarbejder med indbyggerne?

C: I Helsinki har de siden 2011 åbnet op for enorme mængder data om byen. Ad den vej gør de byen bedre sammen med indbyggerne. Det giver indbyggerne mere magt, men byen får samtidigt mere succes. Det stærkeste, politikere i dag kan gøre, er at udveksle magt for kreativ indflydelse fra borgerne. Men det kræver mod. Det samme gælder for byplanlæggere, der skal spørge sig selv: Vil vi gøre byen bedre sammen med befolkningen og i teams med andre discipliner? Eller er det med indstillingen 'vi ved bedst'?

B: Kan man planlægge en god by?

C: Ja, noget kan du planlægge. Malmø vil for eksempel nu få forskellige bydele til at nærme sig hinanden og anlægge boulevarder. Men mange ting har ikke at gøre med det fysiske, men handler om at skabe rammer, hvor man kan udfolde sig. Der skal være en ja-følelse og en velkommen-de indstilling i modsætning til bureaukrati.

Af natur handler byplanlægning om steder, men steder skal forstås som noget mere følelsesmæssigt end blot fysisk placering og kvadratmeter. Fysisk planlægning spiller selvfølgelig stadig en vigtig rolle, men jeg går ind for et holistisk syn, hvor hårde og bløde discipliner arbejder sammen i teams for at skabe de bedste forhold for, at det urbane liv kan udfolde sig, og hvor befolkningen er medskabere. Byplanlæggere er nødt til at forstå de betydninger, der er knyttet til steder, og hvordan mennesker handler med udgangspunkt i sociologi, antropologi og især psykologi.

B: Hvad skal man ikke gøre?

C: Være selvtilfreds. Det sker ofte for meget smukke byer. De bliver ikke-ambitiøse, fordi byen er smuk, kulturarven fin, og det hele kører meget godt. Husene er dyre, og indbyggerne er derfor lidt ældre. Det kan hurtigt blive til lukkede, dovne byer.

B: Hvem har ansvaret for at skabe succes?

C: Ideelt set skal politikerne se potentialerne og gribe mulighederne. Indbyggerne og forretningslivet er en del af forandringen og ansvaret. De skal - og vil gerne - være *shapers, makers og cocreators*. •

Arketype på den ambitiøse by

Charles Landry har identificeret en række træk, som karakteriserer den ideelle, ambitiøse by – vel vidende, at en rigtig by aldrig er præcis sådan. Vi bringer et ekstrakt.

Siger nej til 'vi plejer'. Ambitiøse steder anerkender, at forholdene har ændret sig dramatisk. Det, der gav succes i fortiden, kan stå i vejen i fremtiden.

Tager udgangspunkt i værdier. Fastlægger de principper, som de handler ud fra på baggrund af værdier.

Arbejder aktivt med kritik. Udfordrer den gældende diskurs, forstår sin position og er villig til at blive upopulær.

Lytter til interessenter. Ambitiøse byer stoler på ungdommen og skaber engagement og ejerskab til de tiltag, der iværksættes.

Ser udfordringer som forklædte muligheder. Skaber en atmosfære, hvor mennesker og organisationer har plads til at bruge fantasien, når de tænker, planlægger og handler.

Ledere viser vej. Ambitiøse byer har ledere, som bygger teams og netværk rundt om sig i stedet for at være kransekagefigurer.

Lærer ved at prøve sig frem. Eksperimenter og idétestning er vejen frem. Ad de veje bliver processer og procedurer gentænkt. Det gælder alle sektorer.

Tænker stort og starter småt. Der er indbygget fleksibilitet.

Den offentlige administration er mindre kontrollerende og mere muliggørende også for den private sektor, som lærer at se de forretningsmæssige fordele ved at handle til byens og fællesskabets bedste.

Lader sig inspirere udefra, men er selvbevidst og har tiltro til sin egen lokale kultur. Der er ingen blind efterligning. God praksis tilpasses de særlige forhold.

Kilde: *Cities of Ambition*, Charles Landry 2015.

Foto: Harry Schiller

Tre byer som rykker, i følge Charles Landry

Freiburg for at være Den grønne By. Den mindre tyske by har bæredygtighed som omdrejningspunkt og er langt fremme på områder som transport, energi, affaldshåndtering og grøn økonomi.

Foto: Vivwell Media

Helsinki for Helsinki Region Infoshare. Siden 2011 har Helsinki gjort data frit tilgængelig inden for så forskellige kategorier som byplanlægning, kultur, skat, økonomi, byggeri, sundhed og informationsteknologi. Det er gratis og sker for at fremme mål som samfundets udvikling, mere gennemsigtighed, mere lighed og engagement på alle områder. Læs mere på hri.fi.

Antwerpen for Antwerp City of Things. Med Antwerp City of Things er tusinder af enheder og sensorer i den belgiske by forbundet til internettet. Data fra byens 200.000 indbyggere bliver indsamlet og brugt af udviklere til at teste og optimere produkter og services, som har direkte indflydelse på indbyggernes liv. Antwerpen vil gerne være det største levende laboratorium i verden. Søg på "City of Things on Vimeo".

Foto:.....

MALMØ: BYEN SOM LØFTEDE SIG

Ilmar Reepalu, borgmester (S) i Malmø fra 1995 til 2013. Ankermand bag visionen fra 1995 om, at byen skulle gå fra industriby til vidensby.

Af Anne Mette Ehlers

For enden af Øresundsbron ligger et Miniberlin, hvor vartegnet Turning Torso snor sig mod skyerne - og kan ses fra København. På 20 år har Malmø taget en drejning fra intetsigende industriby til vidensby i vækst. Byplan Nyt stiller fem spørgsmål til to nøglepersoner i transformationen, tidligere borgmester Ilmar Reepalu og nuværende borgmester, Katrin Stjernfeldt Jammeh.

Foto: Diago Pivulovic

1 Hvad er Malmøs største styrke?

Malmøs største styrke er en meget ung befolkning med bred erfaring fra hele verden. Det er en ung, kosmopolitisk by, et Miniberlin i en spændende del af Nordeuropa med København på den danske side og Lund med Lunds Universitet på den svenske side.

2 Hvad er Malmøs største udfordring?

At sørge for at alle, som bor i Malmø, oplever, at byen er åben for dem, når de søger arbejde eller bolig - uanset hvor de kommer fra i verden. At vi bibeholder den kosmopolitiske styrke, og at ingen diskrimination bliver accepteret. Det svære er, at vi har en situation med relativ høj arbejdsløshed. Det er en udfordring for dem, som kommer fra andre lande. Malmø må ikke blive delt op.

3 Hvad er det vigtigste, som er sket i Malmøs transformation - og hvad krævede det?

Det allervigtigste er, at så mange som muligt føler, at transformationen er deres værk. At det ikke er noget, som kommer oppefra, men at de med deres handlinger er med til at skabe forandringer, at alle er medskabere. Da vi skabte visionen for Malmø, blev foreningslivet og befolkningen hørt, også om, hvad de selv kunne gøre. For mig er det sand inklusion eller co-creation.

4 Hvad var den største dag for dig som borgmester?

Der er mange store dage. Indvielsen af boligmassen Bo01 i 2001, som senere udviklede sig til den bæredygtige bydel Västra hamnen. Også Malmö Högskola - at vi skabte et nyt universitet, selv om vi havde et stort universitet i Lund. Så var der beslutningen om den nye citytunnel og nye symboler på udviklingen som Turning Torso, en bæredygtig bygning med fin arkitektur.

5 Hvad vil du gerne huskes for?

At jeg var den, som startede en demokratisk proces med at ændre Malmø sammen med malmøboerne til noget, som de er stolte af. Jo flere, der siger, "Jeg har været med til at skabe Malmø gennem mit arbejde", jo gladere bliver jeg. •

Malmøs transformation

1995

Ny vision: Fra industri til vidensby

Malmø var præget af høj arbejdsløshed, lavt uddannelsesniveau og manglende fremtidsmuligheder. En ny vision med borgmester Ilmar Reepalu i spidsen satte en ny strategisk kurs for at skabe vækst, blandt andet med massiv byudvikling af det tidligere industri- og havneområde, Västra Hamnen.

1998

Malmö Högskola blev grundlagt

I 2016 - 18 år efter indvielsen - er der 24.000 studerende på Sveriges 9. største uddannelsesinstitution, som forventes at få universitetsstatus i 2018.

2000

Øresundsbron åbner

Broen og tunnelen forbinder Danmark og Sverige. 15 år senere - i 2015 - krydser i snit 19.000 køretøjer broen hver dag.

Foto: Thue C. Leibrandt. Commons.wikimedia.org

SELV OP VED HÅRET

Foto: Jens Ohlsson

Katrin Stjernfeldt Jammeh, siden 2013 borgmester (S) i Malmø. Ankerkvinde bag visionen fra 2010 om et socialt holdbart Malmø. .

1 Hvad er Malmøs største styrke?

Malmøs største styrke er kombinationen af den geografiske placering samt vores unge, globale befolkning. I Malmø bor mennesker med baggrunde fra 177 lande. Der tales omkring 150 forskellige sprog, og 40 procent af indbyggerne er under 30 år. Denne kombination gør, at jeg ser store potentialer for Malmø i fremtiden.

2 Hvad er Malmøs største udfordring?

Vores største udfordring er at skabe lige vilkår, så alle malmøboere kan tage del byens positive udvikling. Vi arbejder hårdt på at skabe lige muligheder, gennem både fysisk byplanlægning og sociale indsatser. Det handler om, at flere malmøboere skal kunne tage de mange nye job, der skabes, og det handler om fortsat at satse på skole og uddannelse.

3 Hvad er det vigtigste, som er sket i Malmøs transformation – og hvad krævede det?

Malmø plejer at blive beskrevet som byen, der løftede sig selv op ved håret efter at have været på kanten af ruin i 90'erne. Etableringen af Malmö Högskola i byens centrum, Øresundsbron og politisk mod til sætte retningen for Malmø i samarbejde med industrien, civilsamfundet og malmøboerne har været afgørende. Det har resulteret i en vellykket og bæredygtig byudvikling, for eksempel Västra Hamnen og i Hyllie.

4 Hvad har indtil nu været den største dag for dig som borgmester?

Jeg var både stolt og glad for at indvie koncerthuset Malmö Live sidste år. Bygningen er åben og inkluderende for alle malmøboere og besøgende, og den forbinder den gamle del af byen med de nyere dele. Malmö Live er på mange måder et symbol på Malmøs moderne transformationsrejse.

Og jeg ser frem til den dag, hvor jeg forhåbentlig kan indvie Malmø fremtidige landemærke og byudviklingsprojekt, Culture Casbah, der skal forbinde Rosengård med centrale dele af byen.

5 Hvad vil du gerne huskes for?

Som en af dem, der pressede på for byens udvikling, og for at jeg har gjort alt i min magt, for at alle malmøboere får lige muligheder for at leve rigtigt gode liv i Malmø. Jeg ønsker at kunne se tilbage på den tid, vi er midt i nu, og vide, at vi understøttede bæredygtig byudvikling med lige dele fokus på social bæredygtighed og miljømæssig bæredygtighed. •

2010

Foto: Von Jorchr. Commons.wikimedia.org

Malmø Citytunnel åbner

Den underjordiske jernbane forkorter rejsen mellem København og Malmø med op til 25 minutter.

2010

Ny vision: Socialt holdbart Malmø

Efter oplæg fra rådmand Katrin Stjernfeldt Jammeh nedsætter byrådet en kommission, som vil tage fat på at løse sociale udfordringer og udligne sociale kløfter. Den nye dagsorden blev sammenlignet med den tidligere vision om transformation fra industri til vidensby.

2013

Foto: Francois Polito. Commons.wikimedia.org

Västra Hamnen blomstrer

6.800 mennesker bor, mere end 11.000 mennesker arbejder og mere end 10.000 mennesker studerer i Västra Hamnen.

Kilde: PhD-afhandlingen "Byregimer og styringsevne: Politisk lederskab af store byudviklingsprojekter" af Peter Andreas Norn, januar 2016.

DE VARIGE GEVINSTER VED MIDLERTIDIGHED

af Michelle From Hoxer

Skabes der varige værdier af midlertidige anvendelser – og i så fald for hvem? Det er hovedspørgsmålet i et nyt forskningsprojekt under Center for Strategisk Byforskning.

De tykke mure på den tidligere Polytekniske Lærestanstalt på Øster Voldgade i København holder gangene behageligt kølige på en varm sommerdag som denne, hvor jeg møder lektor Anne Gravsholt Busck, der er ansat på Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning under Københavns Universitet.

Anne Gravsholt Busck har indvilliget i at fortælle om et nyt forskningsprojekt under Center for Strategisk Byforskning (CSB). Sammen med seks andre forskere skal hun forsøge at måle de (potentielt) varige værdier af midlertidige aktiviteter og anvendelse, som vi kender dem fra bl.a. Refshaleøen, Carlsberg Byen og Papirøen i København samt fra tidligere havne- og industriarealer i en lang række mindre byer.

For 7-8 år siden begyndte Anne

Gravsholt Busck at interessere sig for det midlertidige – og hun var i første omgang optaget af de planlægningsmæssige aspekter. Sidenhen trængte spørgsmålet om opfølgning på de mange projekter sig også på.

”Jeg er blevet mere og mere interesseret i at se på, hvordan vi egentlig kan forstå det, der foregår. På den ene side ved at konceptualisere det midlertidige – og på den anden side ved at se på, hvad det gør ved byen og hvilke varige værdier, vi eventuelt får ud af det. Får vi noget til byen, som bliver hængende?”, spørger hun og formulerer hermed udgangspunktet for forskningsprojektet.

Formålet med projektet er at grave et spadestik dybere end blot det beskrivende og i stedet se på, om de mange aktiviteter og anvendelser rent

faktisk bidrager mere langsigtet til et område eller en by.

”Midlertidighed anvendes efterhånden strategisk i byudvikling – for eksempel til at kickstarte udviklingen af et område. Der er allerede skrevet en del om emnet, men det har ofte karakter af erfaringsopsamling”, siger hun og viser en række eksempler frem.

Aktiviteten eller stedet

Rammerne for projektet er endnu ikke fastlagt, og forskerne er midt i processen med at kategorisere og konceptualisere. Herefter udvælges de, fortrinsvis strategisk planlagte, danske projekter, som skal følges – også efter de er afsluttet.

”Vi vil blandt andet gerne tale med dem, der har sat aktiviteten i gang og høre, om de forholder sig til aktivitetens betydning for byen på længere sigt,” siger hun. Hun forklarer, at de i forskningsprojektet er blevet opmærksomme på, at det er vigtigt at skelne mellem om man fokuserer på selve aktiviteten eller på stedet:

”Hvis man har fokus på aktiviteten, så kan den i princippet foregå hvor som helst, og den bidrager ikke nødvendigvis til det specifikke sted,

I Danmark bruges midlertidige aktiviteter ofte strategisk, til at kickstarte bylivet i et område, fx forud for en omdannelsesproces. Det har man gjort mange steder i København, fx her på Papirøen, hvor der er indrettet Streetfood marked i en af de gamle haller.

Foto: Maja Tim Jensen

men mere til byen som sådan. Hvis man ser på stedet, handler det om, hvordan den givne aktivitet sammen med andre aktiviteter kan gøre et eller andet for det her sted. Det handler også om at se på, hvem der sætter tingene i gang", siger hun og fremhæver Berlin og København som eksempler på to væsensforskellige tilgange til midlertidige anvendelser.

I Berlin opstod det midlertidige næsten besætteragtigt på byens tomme arealer, fortæller Anne Gravsholt Busck, mens der i København mere var tale om et decideret planlagt greb med det formål at skabe liv og aktivitet på områder, før der bygges. Berlin er et eksempel på en såkaldt "shrinking city", mens København er en fuldt planlagt storby i vækst.

"I København igangsætter kommunen det midlertidige og sætter rammer for det. I Berlin stod man med nogle tomme arealer, hvor man mere eller mindre lod dem, der ville, gøre noget og prøve ting af – selvom de i Berlin også er begyndt at bruge midlertidige anvendelser mere strategisk", siger hun og fortsætter:

"I takt med, at det midlertidige har bevæget sig fra det uplanlagte og tilfældige til at blive en strategisk indsats fra kommunal side, så bliver man nødt til at se på det på en anden måde. Det er andre aktører, der kommer på banen og en anden måde, vi skal forstå det på".

Et bredt værdibegreb

Centralt i forskningsprojektet står fastlæggelsen af de værdier, der skal

måles på. De rent økonomiske som fx værdistigning af områdets boliger fremhæves ofte som en positiv effekt af midlertidighed, og de lader sig selvsagt nemmere afmåle, mens det forholder sig anderledes med de sociale værdier (fællesskaber, øget livskvalitet mm.), som projekterne også ofte tilskrives.

Anne Gravsholt Busck og hendes kollegaer i CSB er blevet enige om, at de bør lade sig inspirere af andre discipliner og fagligheder end de byplanfaglige for at kunne opstille de rette værdier og metoder til at måle den varige effekt af midlertidige anvendelser.

"Vi kan godt kategorisere i forskellige værdier, men det giver ikke nødvendigvis en forståelse af, hvad projekterne samlet set giver til et område. Derfor vil vi også se på fx kunst i byen, aktivisme, investeringer, byudvikling og stedsidentitet, der ikke er bundet til midlertidighed men som det midlertidige kan have en betydning for" forklarer hun.

CSB har inviteret personer med praktisk erfaring inden for midlertidighed og teoretikere med nye perspektiver til en workshop om emnet, som afholdes 25. august (i skrivende stund endnu ikke afholdt), som skal være med til at kickstarte forskningsprojektet, som endnu mangler midler for at kunne realiseres.

På Byplanmødet 2016 i Malmö er CSB og "midlertidighedsprojektet" også repræsenteret med deltagelse af bl.a. Anne Gravsholt Busck. •

Anne Gravsholt Busck

Uddannet agronom fra Den Kongelige Veterinære Landbohøjskole i 1997, senere uddannet ph.d. fra samme sted. Fra 2004 ansat på Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet (tidl. Geografisk Institut) med speciale i policyanalyse og planlægningsprocesser. Anne Gravsholt Busck er tilknyttet CSB.

ARTIKLEN ER
STØTTET AF

Center for Strategisk Byforskning

CSB er et netværk af forskere fra Arkitektskolen Aarhus, Aalborg Universitet og Københavns Universitet. Centrets fokus er rettet mod de ændringer af vore byer, der viser sig som svækkelse af grænserne mellem byer og landskaber.

Dette er den trettende i rækken af artikler om centrets forskning.

Se mere på

www.byforskning.ku.dk

I Berlin er mange af de midlertidige aktiviteter opstået spontant, når borgere har taget ubenyttede arealer i brug. Et eksempel er Urban Gardening bevægelsen, som er stor i Berlin. Her er et eksempel fra Prinzessinengarten i Neukölln.

Foto: Neukölln-green-courtyard

KOMMUNE MED PÅ FORKANT selvtillid, charme og lækre byer

Mariagerfjord Kommune arbejder målrettet med differentieret udvikling og satser på fire udvalgte hovedbyer for at stå stærkt i kampen om at tiltrække borgere.

Af Charlotte Daugbjerg Sørensen

Når det gælder om at tiltrække ressourcestærke borgere, konkurrerer Mariagerfjord Kommune med især Aarhus og Aalborg. Samtidig er netop beliggenheden mellem to universitetsbyer et aktiv, som flere og flere får øjnene op for. En lille stigning i tilflytterkurven viser, at Mariagerfjord Kommune klarer sig godt i forhold til landsgennemsnittet. Internt i Mariagerfjord Kommune er udviklingen dog koncentreret i den vestlige del med Hobro som centrum. Området i den østlige del – med Hadsund som den største by – oplever derimod faldende befolkningstal, højere gennemsnitsalder, færre unge, flere arbejdsløse og flere tomme boliger. Kommunen er med andre ord ved at knække over på midten. En udvikling, der truer hele kommunens fremtid, hvis ikke den bliver vendt.

Som led i kommunens strategiarbejde har man derfor valgt at styrke fire udvalgte hovedbyer; Hobro, Mariager, Arden og Hadsund. Byer med vidt forskellige styrker, som tilsammen kan løfte hele kommunens udvikling. Og det er, ifølge kommuneplanchef Allan Hassing, nødvendigt med en differentieret udvikling for at finde den bedste udgave af hver by.

”Hvis vi først har optimale vækstbetingelser i de fire hovedbyer, så kommer de til at fungere som vækst- og servicelokomotiver for hele kommunen. Derfor arbejder vi strategisk med at finde de bedste fortællinger, som skal udgå fra hovedbyerne og skabe lokal stolthed. Desuden arbejder vi med fysisk planlægning af hver hovedby, så vi blandt andet får nogle attraktive by-midter”, understreger Allan Hassing.

Vandet og skoven ind i byen

I Hobro er der i forvejen ’hele pakken’ af børnehaver, skoler, plejehjem og et blomstrende butiksliv – og man kan altid finde en frisør, en håndværker eller andre serviceudbydere. For at sætte yderligere skub i udviklingen har Mariagerfjord Kommune – med støtte fra Realdania – netop afsluttet et projekt, der skal løfte Hobros bymidte og skabe forbindelse mellem havnen og gågaden.

”Det maritime kommer i det hele taget til at spille en stor rolle som attraktion i Mariagerfjord Kommune, hvor det nye maritime oplevelsescenter blev indviet i juli måned i Hobro. I Mariager skal den historiske bymidte og beliggenheden ved vores smukke fjord gøres synlige og mærkbare i hele byen – derfor er der et projekt undervejs, der skal skabe forbindelse mellem fjorden, havnen og byens centrum”, siger Allan Hassing. Han fortæller at der sideløbende i Arden, der grænser lige op til Rold Skov, bliver gennemført et projekt med større udstykning for at trække skoven ind i byen og byen ind i skoven. ”Rent fysisk er projektet blandt andet baseret på bedre stiforbindelser, så borgerne

får fornemmelsen af, at skoven er trukket helt ind imellem husene”, fortæller han.

Skjult succes skal frem i lyset

Hadsund har ligesom Hobro et godt udbud af børnehaver, skoler, servicevirksomheder og butikker. Men der er en tendens til lukkede butikker i bymidten.

”Hvordan der skal skabes nyt liv i de udtjente bygninger er endnu ikke helt på plads, men der er planlagt et forløb med borgerinddragelse og strategisk arbejde i løbet af efteråret 2016 for at finde frem til, hvad der skal definere byen fremover. Blandt de idéer, der allerede spirer i kommunen, er der at skabe forbindelse mellem Mariager Fjord og Hadsund – det vil den nye kanal ved havnen bidrage til, ligesom der er planer om at skabe liv i havneområdet med lejligheder og butikker”, fortæller Allan Hassing og fortsætter:

”Med godt 5.500 indbyggere er Hadsund halvt så stor som sin ’storebror’ Hobro. Så det er et problem, hvis Hadsund bliver ved med at miste indbyggere og service. Omvendt er byen stor nok til, at den kan få kraften tilbage. Vi nægter at give op, og det skal nok lykkes, for der er masser af potentiale til at skabe nyt liv og vækst i byens centrum og havneområde”, siger Allan Hassing.

Han beskriver, hvordan Hadsund tidligere havde en meget synlig identitet med rod i de traditionelle industrivirksomheder, der holdt til i byen. Bybilledet var præget af blå kedeldragter, så da industrijobbene forsvandt, var det et stort tab for den lokale identitet.

” Projektet bryder med vanetænkning om at behandle alle byer ens

Allan Hassing, Kommuneplanchef i Mariagerfjord Kommune

Hobro: Visitmariagerfjord.dk

Danmarks længste fjord strækker sig igennem Mariagerfjord Kommune. Det maritime nærmiljø er en af de styrker, kommunen fremover vil slå endnu mere på, for at tiltrække nye beboere.

Hadsund: Fodslaw.dk

Hadsund har færre beboere og butiksliv end tidligere, men Mariagerfjord Kommune er fast besluttet på at give byen sin selvtilid tilbage. Et gennemgående strategisk greb er at forbinde bymidten med det grønne og blå, som omgiver Hadsund.

”Vi har som led i vores strategiarbejde opfundet begrebet ’den skjulte succes.’ For selvom det var trist med afvikling af industrijobbene, så er der kommet mange flere nye arbejdspladser til. Man opdager dem bare ikke, fordi de ikke går i blå kedeldragt. Derfor skal vi have de positive fortællinger frem i rampelyset, så de kan genskabe den lokale stolthed i Hadsund og omegn”, siger Allan Hassing.

Mariagerfjord Kommune har fået midler til differentieret strategiudvikling fra kampagnen På Forkant som Erhvervs- og Vækstministeriet v/

Erhvervsstyrelsen, KL og Realdania står bag.

”Hen over efteråret går projektet ind i sin afsluttende fase. Projektet bryder med vanetænkning om at behandle alle byer ens og viser i stedet, hvordan fire hovedbyer med hver deres forskellige styrker kan blive drivkraft for hele deres opland – vel at mærke med forskellige tiltag. Derfor bliver strategien også grundlaget for den kommuneplan, der bliver færdiggjort i løbet af 2017”, slutter Allan Hassing. •

På forkant

Det er Erhvervs- og Vækstministeriet v/Erhvervsstyrelsen, KL og Realdania, der står bag kampagnen På forkant, der har iværksat langsigtede udviklingsstrategier i samarbejde med 26 udvalgte kommuner – heriblandt Mariagerfjord og Thisted. Fælles for kommunerne er, at de har lignende udfordringer; et faldende befolkningsstal, flere ældre og færre børn. Dette er den tredje og fjerde artikel i serien om kampagnens resultater. Du kan høre mere om kampagnen og resultaterne på Byplanmødets Transformationslaboratorium.

Se mere på paaforkant.dk

ARTIKLEN ER
STØTTET AF

ERHVERVSSTYRELSEN

Realdania

KL

PÅ
FORKANT

THY PÅ FORKANT: Nye bymodeller viser vej til Thisted

I **Thisted Kommune** skal en ny strategi med tre forskellige by-modeller nuancere fortællingen om Thy og styrke kommunens brand.

Af Charlotte Daugbjerg Sørensen

I Thisted Kommune i Nordvestjylland er demografiske udfordringer en naturlig del af dagligdagen og den politiske dagsorden: Faldende befolkningstal, unge der flytter fra egnen og en befolkningsprognose frem mod 2030, der peger på færre yngre til at forsørge flere ældre. Det er samtidigt en kommune med nogle ganske særlige naturrigdomme, blandt andet surfer-paradiset Cold Hawaii i Klitmøller og Nationalpark Thy. De besidder netop nogle af de kvaliteter, der får turister og besøgende til at komme langvejs fra for at tømme den mentale harddisk og lade sig blæse omkuld af storslået natur – langt væk fra storbyens larm og ræs.

“Folk kommer hertil for at få nogle helt specielle oplevelser i naturen eller i vandet. Vi er selvfølgelig glade for de mange turister og folk på kortere ophold, men for at vende udviklingen på den lange bane, har vi brug for at tiltrække og fastholde beboere og tilflyttere, der ønsker at slå rod permanent”, fortæller Gerd Dam, arkitekt i Thisted Kommunes Plan- og Miljøafdeling.

Moderne Købstad, Fællesskabsby eller Friluftsbys

Thisted Kommune er derfor i færd med at udarbejde en ny strategiplan med navnet Thy på Forkant. Det sker i samarbejde med Nationalpark Thy, lokale borgerrepræsentanter og med støtte fra projektet På Forkant som Erhvervs- og Vækstministeriet ved Erhvervsstyrelsen, KL og Realdania står bag.

“Thy på Forkant er et langsigtet

strategisk fundament, som giver vores byer de bedst mulige rammer for en positiv udvikling. Det betyder ikke, at alle byer skal det samme. Tværtimod, for vores kommune består af 50 landsbyer, hvoraf den største har godt 1.000 indbyggere og en del har under 100 indbyggere. Hver by skal udvikle sig på egne præmisser, men vi er nået frem til tre overordnede typer bysamfund, som fremover skal definere, hvad den enkelte by har at byde på af natur, oplevelser og muligheder for både indbyggere og turister. De tre by-typer er Den moderne Købstad, Fællesskabsbyen og Friluftsbysen”, fortæller Gerd Dam

Hun understreger, at Den moderne Købstad primært dækker over Thisted, der med 13.000 indbyggere er den største by i Thy, mens Fællesskabsbyer og Friluftsbys vil være gode betegnelser for de mange

” Her på egnen har beboerne tradition for at involvere sig aktivt og arbejde i fællesskaber. Vi ligger langt fra magtens centrum og er vant til at gøre en stor indsats, når der skal ske noget nyt

Gerd Dam, Arkitekt i Thisted Kommune

mindre byer i kommunen. Byer som i forvejen er rige på naturoplevelser og foreningsliv.

I Thisted er der allerede projekter i gang, der understøtter betegnelsen Den moderne Købstad med bl.a. projektet Kulturrummet i byens park, hvor en ny musikskole bliver bygget. Her kommer en friluftsscene i parken, medborgerhuset bliver opgraderet og parken bliver åbnet op så parken og de omkringliggende institutioner, bliver et sammenhængende og attraktivt område. De øvrige byer skal i den kommende tid hver især finde frem til, hvilken by-type, de er, og bruge det i hver deres individuelle udvikling fremover – altså det, man med andre ord, kunne kalde differentieret udvikling.

“Med strategien vil vi gerne hjælpe byerne til at indse, hvad der skal til for at være attraktiv. Ingen byer kan alting, så det er vigtigt at finde sin niche. For eksempel har de byer, der ligger i Nationalpark Thy og Klitmøller et kæmpe potentiale til at slå sig op som Friluftsbys. Det samme gælder Nørre Vorupør og flere andre af vores kystbyer. Og længere inde i landet er der også potentielle Friluftsbys, blandt andet er der masser af bakker i Hundborg, som lægger op til mountainbike-aktiviteter”, understreger Gerd Dam.

Thisted Kommune har givet eksempler på hvilke byer, der kunne blive henholdsvis Friluftsbys og Fællesskabsbyer, men det er helt op til byerne selv, hvad de vil.

“Strategien har vores natur som omdrejningspunkt og samlende kraft. Det er via naturen, vi kan opdyrke en endnu stærkere fælles identitet og

Foto: Mette Johnsen

Surfere fra hele verden valfarter til Cold Hawaii i Klitmøller – også om vinteren. Mulighederne for maritime oplevelser er noget af det, der skal trække flere fastboere til Thisted Kommune.

Foto: Mette Johnsen

De unge forlader Thisted Kommune og kommer ikke tilbage. Det skal der laves om på med Thy på Forkant – et strategisk fundament, som de enkelte byer kan bygge videre på – for at finde frem til bl.a. hvilke styrker, de skal slå på for at få de unge tilbage.

skabe endnu stærkere oplevelser for turister og beboere. Samtidig er strategien en organisk proces og vi har øje for, at der også er andre ting, der spiller en vigtig rolle for bosætningen i kommunen – for eksempel udbuddet af skoler, plejehjem og helårsboliger, som er en mangelvare i for eksempel Klitmøller”, siger Gerd Dam.

Ambassadører og aktive borgere

Undervejs i strategiarbejdet har Thisted Kommune inviteret 25 lokale ambassadører til at komme med idéer og sparring. Blandt dem er repræsentanter fra erhvervs- og friluftslivet, dvs. lokale ildsjæle og idémagere, som kender lokalmiljøet godt. Det har, ifølge Gerd Dam, været en overraskende positiv proces, hvor idéerne har stået i kø, og ambassadørerne har bidraget med uundværlig lokal indsigt.

Til efteråret bliver strategiplanen offentliggjort, hvorefter lokale borgere og foreninger får mulighed for at byde ind med ideer til, hvordan netop deres by kan udvikles.

”Her på egnen har beboerne

tradition for at involvere sig aktivt og arbejde i fællesskaber. Vi ligger langt fra magtens centrum og er vant til at gøre en stor indsats, når der skal ske noget nyt. Derfor er der også altid stor interesse og tilslutning, når vi holder borgermøder om nye tiltag. Så jeg er ikke i tvivl om, at det nok skal lykkes at få vores mange byer og landsbyer til at bakke op om den nye udviklingsstrategi. Når alle finder deres individuelle styrker, kan vi tilsammen skabe de bedst mulige bosætningsforhold her i kommunen”, slutter Gerd Dam. •

ARTIKLEN ER
STØTTET AF

ERHVERVSSTYRELSEN

Realdania

KL

BYPLANPRISEN

2016

- BYER UNDER FORVANDLING

Prisen uddeles hvert år for planlægning, der er udtryk for nytænkning. Prisen er indstiftet af Dansk Byplanlaboratorium og Akademisk Arkitektforening – og vinderen afsløres på årets Byplanmøde d. 6 oktober i Malmø. Fælles for de tre nominerede er, at kommunerne er i fuld gang med at omdanne den eksisterende by. Det sker i tæt samarbejde med virksomheder og borgere i byerne.

Hvem sidder i juryen?

Lisbeth Nørskov Poulsen og Mads Rue, udpeget af Akademisk Arkitektforening
Maj Green og Lene Krogh, udpeget af Dansk Byplanlaboratorium
Peer Frank, udpeget af Foreningen af Byplanlæggere

Hvem har fået prisen de sidste 3 år?

2015	Hjørring Kommune
– Strategisk tilpasning og investering
2014	Odense Kommune
– Fra stor dansk by til dansk storby
2013	København og Frederiksberg kommuner
– Den Grønne Sti og Nørrebro-ruten

Herning Kommune

Foto: Herning Kommune

Brug byen

By-management

Herning Kommune har tidligt taget fat i deres bymidte. Allerede i 2007 tog byrådet initiativ til at arbejde med en ny bymidteplan. I 2008 vedtog byrådet en politik for den levende by og i 2012 fulgte byrådet op med en 10-punkts plan.

Som en del af planen gjorde kommunen det let for alle at bruge byen til events og arrangementer via en by-manager, en app og en hjemmeside med navnet "Brug byen". Samtidig igangsatte man en omfattende forskønnelse med ny belægning, nyt byinventar, midlertidige installationer, koncentration og fortætning. Der er i de seneste år opført 236 ungdomsboliger, DGI hus og hotel, udendørs motions- og opholdsareal, kulturgård, huset nr. 7 samt B & O bygning på torvet.

Koncentration af aktiviteterne

Senest er hovedbiblioteket blevet flyttet ind til byen. For 4 år siden lå der et stort tomt og forfaldent supermarked lige midt i gågaden af Herning. En gågade, hvor detailhandelen kæmpede med at trække kunder til. På bedste Herning-måner blev det gamle supermarked på to år forvandlet til et hypermoderne, nytænkt og attraktivt bibliotek.

Handlekraft og samarbejde

Juryen nominerer Herning for beslutsomhed, klare visioner og en helstøbt tværsektoriel tænkning, der gør det muligt for planlæggerne at gribe mulighederne, når de dukker op. Det har givet et godt samarbejde med eksterne parter, og det er på overbevisende vis lykkedes at kombinere håndfaste fysiske forandringer med borgerinddragelse, leg og kulturelle aktiviteter. •

Aalborg Kommune

Foto: Aalborg Kommune

Havnefront for alle

God sammenhæng

Aalborg havnefront er et meget håndgribeligt symbol på den omdannelse, byen har været igennem. Før i tiden vendte havnen ryggen til byen; sådan er det ikke mere. I dag er der skabt en levende havnefront med fysisk og visuel sammenhæng til de mange nye pladser i midtbyen. Det er blevet lettere at passere kystvejen og havnen er blevet byens nye mødested. Hele strækningen er gennemført over 10 år fra 2006 til 2016 i et tæt samarbejde mellem kommunen, private investorer, fonde og boligselskaber – og det i en periode præget af finanskrisen.

Variation og mangfoldighed

Almene ungdomsboliger på bedste beliggenhed, Musikkens hus, Utzon Center, Nordkraft, Havnebad, Jomfru Ane Park, Slotspladsen og Aalborg Universitet udgør en perlerække af tilbud, der har givet hele befolkningen et yndet udfugtsmål hele året rundt. Der er skabt en vellykket interaktion mellem de aktiviteter, der foregår inde i bygningerne og de fælles byrum. Udformningen og materialevalget er gennemtænkt og tilpasset det rå havnemiljø.

Liv og adgang til vandet

Juryen nominerer Aalborg Kommune for at fastholde visionen gennem alle årene. Aalborgenserne har i den grad taget havnefronten til sig – der er liv på alle tider af døgnet. Det er på overbevisende vis lykkedes at skabe en havn for alle på nogen af de dyreste m² i byen. Kommunen er gået forrest ved at investere i byrum af meget høj kvalitet og ved at sikre at også byggerierne lever op til det høje niveau og det åbne udtryk. •

Billund Kommune

Illustration: BIG

Børnenes hovedstad

En brændende platform

Billund er en ganske særlig by, der består af store virksomheder -Lalandia, Legoland og en international lufthavn. Der er 6000 indbyggere, og byen hænger ikke rigtig sammen. Som i mange andre provinsbyer er bymidten ved at dø ud, men det har kommunen og Lego sat sig for at modarbejde.

Forbindelser på tværs

Billund er under markant forvandling. Byens aktører vil en by, der inspirerer til kreativitet, leg og læring. En central dimension af visionen er at forbinde byens helt adskilte byområder og brugergrupper. Ved at kombinere fortætning i bymidten, nye stiforløb og attraktioner peger visionen på en model for udvikling af mindre byer. Udviklingsringen holdes sammen af Billund Playline, en social, sikker og legende infrastruktur for børn, gående, løbere og cyklister. I midten af byen er LEGO House under opførelse. Her forventer man 250.000 besøgende om året. Byens pladser og fritlægnings af Billund bæk er under projektering og en ombygning af Billund Centret igangsættes i år.

En unik case

Juryen nominerer Billund kommune for den samlende fortælling, de store visioner for byen og den fokuserede planlægning for og med børn. Det bliver spændende at følge, hvordan en by på børnenes præmisser udvikler sig. Det er juryens tese, at en plan, der har plads til børnene også vil fungere rigtig godt for alle andre. Hvis der er en by, der kan bevise det, så er det Billund. •

Det handler om at skabe fremtidens levende byer

Fire steder rundt omkring i Danmark – i Hedehusene, Ringkøbing, Køge og Fredericia – har Realdanias datterselskab Realdania By & Byg kastet ressourcer og ekspertise ind i nogle store og indbyrdes forskellige byudviklingsprojekter. Planer og visioner er forskellige, men grundfilosofien er den samme.

"I virkeligheden er det helt naturligt for Realdania By & Byg at arbejde med byudvikling, da Realdanias mission er at skabe livskvalitet gennem det byggede miljø. Derfor er det oplagt for os at se ud over bygningerne og også fokusere på byrum og hele bydele – se på samspillet og på den oplevede kvalitet", indleder administrerende direktør Peter Cederfeld fra Realdania By & Byg.

De fire aktuelle projekter omfatter en kanalby i Fredericia, omdannelse af industri og havn til moderne by i Køge, integration af by og natur i Ringkøbing og en gentænkning af forstaden i projektet NærHeden i Hedehusene.

"De fire projekter er hver især en slags eksperimenter, hvor de nyskabende løsninger kan skaleres og løftes over i andre projekter i andre kommuner. Projekterne har en lang tidshorisont på op til 25 år, så vi tænker meget i aktiviteter både før, under og efter vores indsats. Derfor arbejder vi med formidling, inddragelse af borgerne og med at skabe nye aktiviteter allerede i planlægningsfasen for at skabe opmærksomhed og medejerskab hos borgerne tidligt i processen", fortsætter Peter Cederfeld.

Simpel formel til inddragelse

Som eksempler på dette nævner Peter Cederfeld, hvordan der kan skabes nye muligheder for borgerne på de arealer, der senere skal bebygges. Noget, som nemt kan kopieres andre steder. Det kan være bålpladser, skaterbane eller andet, der giver arealerne en værdi og kan være med til at tiltrække folk – og i sidste ende skabe liv:

"Det kan være ret simple tiltag, men det har været en succes. For der har været en god proces i lokalområderne, hvor mange mennesker er involveret og engageret. Det kan også være med til at skabe en efterspørgsel på netop disse ting i det nye byrum, og så arbejder vi naturligvis videre med den interesse og integrerer den i planlægningen", siger Peter Cederfeld.

Deler projekterfaringer med alle

Hvert af de fire byudviklingsprojekter ejes i fællesskab af Realdania By & Byg og den involverede kommune. Der er for hvert projekt indgået et partnerskab og etableret et selskab med egen bestyrelse og sekretariat, som driver projektet.

"Alle kommuner har valgt at være repræsenteret i bestyrelsen af deres borgmester og en ledende oppositionspolitikker. Det er en vigtig pointe, fordi det netop er meget langstrakte projekter, som rækker langt ud over den enkelte valgperiode. Derfor har vi også sammen med kommunerne lavet en fælles vision for hvert enkelt projekt, som skal bære det gennem hele sin levetid", forklarer chefkonsulent Claus Ravn fra Realdania By & Byg og fortsætter:

"Vi gør vi os hele tiden erfaringer, som andre kan lære af. De erfaringer samler vi op på og udgiver i forskellige publikationer. Til november udgiver vi "Strategisk ledelse af byudvikling", hvor vi bruger cases fra hele Danmark, også fra projekter, hvor Realdania ikke har været involveret".

Nye redskaber til udviklingsarbejdet

Et af de instrumenter, som står centralt i alle fire projekter – og som andre kommuner også kan lade sig inspirere af – er udviklingsplanen, forklarer Claus Ravn.

"Udviklingsplanen tager afsæt i selve projektets vision og indeholder både en fysisk-, en økonomisk- og en strategisk plan samt en etape- og tidsplan – inklusiv de åbningstræk, der skal få projektet godt i gang. Det er et helt centralt redskab i processen, men vi benytter os af mange andre værktøjer – fx kvalitetsprogrammer", siger Claus Ravn og uddyber:

"I partnerskabet med kommunen definerer vi de kvaliteter, fx på udearealer, som er vigtige at få realiseret i projektet, og stiller dem op som kvalitetsparametre i dialogen med bygherrerne om godkendelse af deres skitseprojekter. Det har vi mulighed for at gøre, når selskabet sælger byggeriet. Den arbejdsdeling, der opstår mellem lokalplanen og kvalitetsprogrammet giver mulighed for fleksibilitet og kvalitet på samme tid. Det redskab kan også anvendes i andre projekter", siger han og tilføjer, at Ringkøbing K fortæller mere om netop dette på projektets stand på dette års Byplanmøde.

Peter Cederfeld opsummerer: "De fire projekter rummer meget mere end ønsket om en ny arealanvendelse. De nye bydele skal være med til at løfte både byen og hele det område, byen ligger i. I sidste ende handler det for Realdania om at være med til at udvikle redskaberne til at skabe fremtidens levende byer". •

I projektet **Ringkøbing K** tager byudviklingen et lille krumspring, inden man tager fat på boligbyggeriet: Først etablerer projektpartnerne nemlig et større naturområde på det, der tidligere har været landbrugsjord. Naturprojektet og dets klimaløsninger er netop færdiggjort med mange forskellige naturtyper. Efterfølgende skal de forskellige boligtyper i den nye bydel opføres midt i naturen, der vil komme helt ind mellem husene. Illustration: Arkitema

I projekterne **FredericiaC** og **Køge Kyst** handler det bl.a. om at udnytte byernes beliggenhed ved kysten bedre. I Køge arbejder man med at omdanne et havne- og industriområde til en attraktiv og levende bydel, der bl.a. med nye vejføringer skaber en bedre sammenhæng i byen. I Fredericia opfører man en ny kanalby mellem den historiske bymidte og Lillebælt med plads til 2.800 nye arbejdspladser og 1.000 boliger.

Hent inspiration og læring

Læs meget mere om de fire projekter på Realdanias hjemmeside. Her er det også muligt at blive klogere på de redskaber, som projekterne bruger i udviklingsarbejdet og at downloade inspirationspublikationer med eksempler fra både ind- og udland.
realdaniabyogbyg.dk

I projektet **NærHeden** i Hedehusene forsøger man at gentænke hele forstadskonceptet: En kort togtur væk fra Københavns Hovedbanegård skal etableringen af et grønt loop binde den nye bydels 3.000 boliger sammen med den eksisterende bebyggelse i Hedehusene. Illustration: Arkitema

ARTIKLEN ER
STØTTET AF

Realdania
By & Byg

RÅD TIL DE SMÅ BYER:

Brug det I har - og forstærk det!

Mange mindre byer har potentiale til at skabe mere liv og flere aktiviteter i byen. Ofte handler det om at se sin by med nye briller eller samtænke aktiviteter med de steder, hvor der i forvejen er mennesker – fx i sportshallerne og foran supermarkeder og biblioteker.

Af Claus Leick

Indbyggertallet falder og butikkerne lukker i de mindre byer både i Danmark og i vores nabolande, men løsningen behøver ikke at være noget helt nyt og revolutionerende. Måske er de gode kræfter, der kan få gang i byen, bare godt gemt i sportshallerne eller i byens foreningslokaler. Måske har byen 'vendt ryggen' til et spændende naturområde, en sø, en å eller en kulturinstitution, som i virkeligheden har potentiale til at give byen et løft og nyt liv.

De muligheder uddyber Birgitte Svarre fra Gehl, der arbejder med at fremme aktive bomiljøer i mindre byer på i både Danmark, Sverige og Norge: "Det er vores erfaring, at mange mindre byer har et overset potentiale, som de bør satse på, fremfor at forsøge at finde på noget helt nyt i kampen for at sikre liv og bosætning. Ofte er vores bedste råd til byerne, at de skal satse på det, de har i forvejen og så forsøge at forstærke det", siger Birgitte Svarre.

"Mange mindre byer har et stærkt foreningsliv og så gælder det om at få borgerne ud af sportshallerne og få dem gjort aktive i byrummet", siger hun og uddyber, at det ofte har en selvforstærkende effekt, når byens borgere bliver synlige for hinanden og oplever, at der faktisk er liv og aktivitet i deres by.

Måske kan fokus rettes mod et spændende landskabstræk, en kirke eller et historisk sted i byen, som på den måde kan få nyt liv og give ny identitet til byen.

Brug populære mødesteder

Et første skridt for de mindre byer er at se på, hvor byens borgere allerede mødes i dagligdagen. Her er sportshaller, supermarkeder og biblioteker ofte topscorere. Et discountsupermarked i en mellemstor provinsby vil ofte have flere besøgende på et år end fx Den Blå Planet eller Louisiana. Her er et potentiale, som slet ikke bliver udnyttet. "Det handler bl.a. om at lave nye aktiviteter, der hvor folk mødes i forvejen", pointerer Birgitte Svarre.

” Start med at lave et lille forsøg eller en prøveperiode med en aktivitet. Ofte skal der ikke så meget til, før der kommer gang i den positive spiral

Birgitte Svarre, Gehl

Hun nævner flere konkrete eksempler: Fredericia har lavet sportsplads i byens centrum på den gamle gasværksgrund, Ribe arrangerer store 'børnemarkeder' i byens centrum, Brørup har anlagt en have ved byens bibliotek, Lemvig har lavet et legeområde langs havnefronten og Sakskøbing lavet gårdbutik og Madhus på torvet. Og der er mange andre gode eksempler.

Start i det små

"Start med at lave et lille forsøg eller en prøveperiode med en aktivitet. Ofte skal der ikke så meget til, før der kommer gang i den positive spiral", lyder rådet fra Birgitte Svarre.

Her kan de fleste være med. Sværere bliver det, når det handler om at sikre byens skole eller plejehjem. "Ofte er vores opgave at få sat gang i en proces, når vi er ude i et lokalområde. Det er som regel ikke så svært at få sat gang i de gode ideer og samle de gode kræfter. Handler debatten om, hvordan en by kan undgå en skolelukning eller lignende, bliver det straks en mere vanskelig proces", fortæller Birgitte Svarre.

Faldende børnetal betyder måske, at der ikke kan være samme antal skoler i et område. Ofte kæmper hver by for deres skole. "Det er forståeligt, men vores råd er, at flere byer går sammen om at finde løsninger og ikke mindst en vision for et større

I Lemvig har man arbejdet for at koncentrere bylivet på havnen. Her er det skaterbanen på Østhavnen, som trækker mange børn og unge til. Foto: Benny Gade

område, fremfor kun at se på de enkelte byer og enkeltstående løsninger. Det er svært, men hvis byerne finder sammen og løfter blikket, kan de måske finde løsninger, som alt andet lige er bedre, end hvis de alle kæmper for hver deres", vurderer Birgitte Svarre.

Hent inspiration i Norden

Erfaringerne fra de øvrige nordiske lande viser, at udfordringerne og tendenserne for de mindre bysamfund er de samme. De mindre byer kæmper for deres overlevelse og de unge flytter til de store byer. Forklaringerne er mange og forskellige, men indsatsen for at hjælpe de mindre byer bliver grebet an på forskellige måder i fx Danmark, Sverige og Norge.

Derfor undrer det Ewa Westermark, der er partner hos Gehl, at de nordiske lande ikke i højere grad bruger hinandens erfaringer i arbejdet med at sikre gode bomiljøer i de mindre byer.

"Der er masser af erfaringer i de tre lande – nogle er gode andre er min-

” Det handler bl.a. om at lave nye aktiviteter, der hvor folk mødes i forvejen

Birgitte Svarre, Gehl

dre gode - men erfaringerne bliver brugt alt for lidt på tværs", forklarer Ewa Westermark.

Norge har fx i en årrække satset massivt på at udbygge og forbedre infrastrukturen og kulturinstitutioner i de mindre byer. Samtidig har nordmændene forsøgt at placere nye butikcentre i byernes centrum og ikke udenfor – det omvendte af, hvad der er tendensen i dansk planlægning lige nu, hvor diskussionen om hypermarkeder uden for byerne bliver ved med at dukke op.

På cykel til den lille købmand

"I Norge har det gode friluftsliv også

Få mere inspiration til transformationen af de små og mellemstore byer i publikationen "Nye billeder på provinsbyerne" som Byplanlaboratoriet lavede for Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter i 2015. Find den på byplanlab.dk

været markant i fokus, hvilket har gjort det attraktivt med besøg, bosætning og ferie tæt på naturen", fortæller Ewa Westermark, der mener, at der her må være erfaringer, som fx Danmark kan bruge.

Omvendt kan Danmark lære fra sig, når det gælder kampen for de små købmandsbutikker i de mindre byer. Også vores cykelkultur og indretningen af byerne, så de fleste aktiviteter kan nås med cykel, er enestående i Norden.

Ser man på Sverige, er der mange års erfaring med at forsøge at bevare livet i de mange mindre byer i det geografisk meget store område i det nordlige Sverige. Her har der altid boet få mennesker i mindre byer med store afstande imellem. Her er mange både gode og dårlige erfaringer at hente. "Disse erfaringer kunne Danmark oplagt lade sig inspirere af", foreslår Ewa Westermark. •

Torben Saxholt

Bent Steeg Larsen

Som dansker bosat i Skåne er der mange fordele. Institutionspriserne er lave og afstanden til et stort arbejdsmarked i København er ikke lang. Og Malmø og København ligner hinanden mere og mere.

Danskere bosat i Skåne:

IKKE LÆNGERE ET KULTURCHOK FOR EN KØBENHAVNER

Af Michael Nørgaard

Torben Saxholt er 42 år og økonomichef i JP Politikens Hus. Han har boet i Svedala, 25 km fra Malmø, siden år 2000, hvor indvielsen af Øresundsbroen gjorde det oplagt at flytte sammen med den svenske kæreste. Kæresten er blevet til kone og barn og bosætningen i Sverige er uden bagkant. Torben Saxholt pendler dagligt til JP Politikens Hus på Rådhuspladsen i København og pendlertiden er ca. 50 min. Vi har taget en snak med ham om, hvordan han oplever forskellen på Malmø-området og København.

Mindre forskel på byerne

"Før var der en klar forskel på de to byer, hvor bylivet og udbuddet af restauranter i København var væsentligt mere varieret. Udbuddet i Malmø er blevet bedre med tiden, og begge byer byder på både kultur og gode spisesteder. Malmø har ligesom København mange grønne områder, så der er attraktive muligheder for at være ude. Så alt i alt har byerne mange lighedspunkter", siger Torben Saxholt. I dag bruger familien primært Malmø til biograftere, indkøb og besøg hos venner.

Torbens kollega, Bent Steeg Larsen, bor også i Malmø.

”Malmø bærer tydeligt præg af ikke længere at være en industriby med skibsværft, chokoladefabrik og arbejderavis

Bent Steeg Larsen, dansk Malmøbø

Han uddyber: "Malmø bærer tydeligt præg af ikke længere at være en industriby med skibsværft, chokoladefabrik og arbejderavis, men en moderne by med helt nye by- og boligkvarterer, fx Västra Hamnen og Hyllie, og uddannelsesinstitutioner som det nye Malmø Högskola. Det har forandret bybilledet. På 15 år er der kommet flere specialbutikker, cafeer, restauranter osv. til et mere ungt og internationalt orienteret publikum. Der er blevet mere at vælge imellem, og mere at gå på opdagelse i i Malmø. Så som tilflytter er det i mindre grad et 'kulturchock' for en storby københavnner at flytte til Malmø, end det måske var for 20 år siden", siger Bent Steeg Larsen.

En samlet region, men...

Forbindelserne på tværs af sundet har selvfølgelig stor betydning, både for Torben Saxholt og de danskere han kender i Sverige, men forbindelserne til det danske netværk halter.

"Det er helt oplagt at tænke Malmø og København som en samlet region og broen er en kæmpe fordel, når vi skal rejse mellem de to lande. Men det er dyrt, så mange danskere i Skåne oplever, at familie og venner vælger besøget fra, selvom turen ikke er længere end et besøg i Ringsted eller Holbæk. Vi siger altså farvel til vores netværk, fordi broafgiften er for høj. Jeg ved, at mange danskere er flyttet retur til Danmark og at nogle også overvejer at gøre det, netop på grund af det sociale og netværket", siger Torben Saxholt.

Bent Steeg Larsen er enig. "Øresundsbroen gør ikke Malmø til en forstad til København, det er den for dyr til", siger han og peger også på grænsekontrollen som en barriere. "Bommen minder dagligt om, at man arbejder i et land, og bor i et andet. Så op med bommen, og ned med priserne, hvis der skal integreres for alvor", slutter han. •

Lund

– fra universitetsby til vidensby

Lund har store ambitioner om at skabe et moderne forsknings- og innovationsmiljø. Afsættet er den historiske by og det forskningstunge universitet, med en række nye forskningsanlæg i verdensklasse.

20 km nordøst fra Malmø ligger Lund som en naturlig del af Øresundsregionen. Byen arbejder på at skabe en ny identitet som "Innovationsstad", hvor universitet, højteknologi, forskning og videnstunge virksomheder er bærende elementer. En række store og spektakulære projekter, med de to forskningsanlæg ESS og MAX IV Laboratory som omdrejningspunktet, understøtter fortællingen om et hypermoderne forsknings- og innovationsmiljø.

Centralt i strategien for udviklingen af Lund er 'Kundskabsstrøget', som skal skabe sammenhæng mellem

udviklingen af det historiske bycentrum i Lund, universitet og ESS og MAX IV. Området bindes bl.a. sammen af Science Village Scandinavia, der er forskerpark, der skal tiltrække forsknings- og udviklingstunge virksomheder. Her skal bl.a. etableres et science center, der skal formidle forskningen, der udføres på ESS og MAX IV.

Det store byudviklingsprojekt bindes sammen af en ny letbane mellem den nye bydel Brunnshög og Lund Station, der dermed vil blive en af Sveriges største stationer målt på antallet af passagerer. •

Illustration: Henning Larsen Architects

ESS

European Spallation Source (ESS) kommer til at indeholde verdens stærkeste neutronaccelerator. På forskningscentret vil der bl.a. blive forsket indenfor områderne biovidenskab, energi, fysik og miljøteknologi. Forskningscenteret er et fælles europæisk projekt med 17 deltagende lande. Det forventes at komme til at koste 14 milliarder danske kroner. 35 % af udgifterne betales af Sverige, 12,5 % betales af Danmark, mens resten betales af de øvrige 15 partnerlande. ESS er i gang med at blive bygget.

Foto: Perry Nordeng

Vidste du

Med 41.000 studerende og 7500 ansatte er Lunds universitet faktisk et mulehår større end Københavns Universitet. Lund- og Københavns Universitet ligger placeret som hhv. nr. 70 og 69 på listen over verdens bedste universiteter.

Foto: Kennet Ruona

Lund blev grundlagt i slutningen af 900-tallet og er en af Sveriges ældste byer

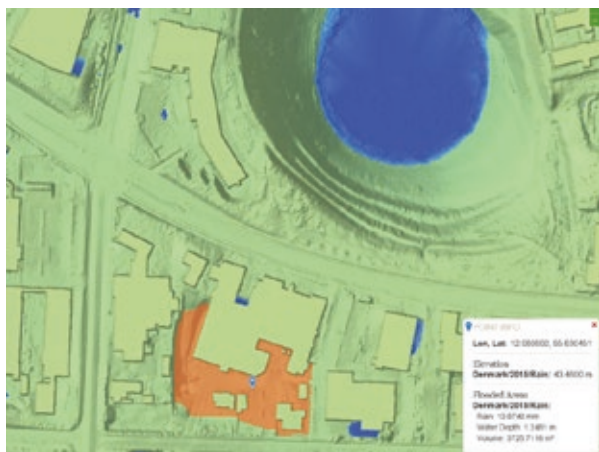
Lunds befolkning rundede 116 000 i 2015, og byen er dermed på størrelse med Aalborg.

Den kunstige nyre og den medicinske ultralyd blev opfundet på Lund Universitet

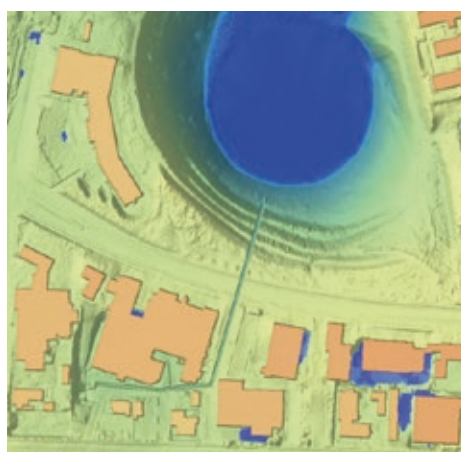
Danmark kan ikke tage del af æren for Lund Universitet, for det blev først grundlagt i 1666, 8 år efter freden i Roskilde, hvor Danmark afstod Skåne, Halland og Blekinge

MAX IV

MAX IV er det nationale svenske laboratorium, for røntgen-teknologi. På MAX IV bliver der bl.a. forsket indenfor områderne nanoteknologi, kemi og materialevidenskab. Laboratoriet åbnede i juni 2016.

Herover ses, hvordan et eksisterende byggeri er i risiko for oversvømmelse. For det valgte punkt og ved en regnhændelse på 50 mm ses, at der vil stå op til 1,2 m vand i punktet, der oversvømmes allerede ved regnhændelser på 14 mm. Samlet set vil der ske en opstuvning på op til omkring 3700 m³ vand i risikoområdet.

For at modvirke oversvømmelsesrisiko undersøges muligheden for at skabe en forbindelse fra risikoområdet omkring byggeriet til en stor lavning med potentiale for opmagasiner og rekreativ brug af vandet. Skybrudskortet genberegnes med de viste terræændringer og på figuren herover ses, at den projekterede løsning er tilstrækkelig til at fjerne oversvømmelsesrisikoen.

Nyt værktøj til klimasikret byudvikling

Klimatilpasning står højt på dagsordenen i disse år. Det kræver handling, det skal tænkes ind i byudviklingen og det er en håndgribelig faktor i transformationen af vores byer. Og det skaber behov for nye planlægningsredskaber.

Af Michael Nørgaard

Kravene til byplanlægningen ændrer sig hastigt og mange fagdiscipliner og hensyn skal medtænkes. Klimaforandringer og øgede krav til borgerinvolvement er blot nogle. Digitalisering og tilgængeligheden af geodata giver til gengæld uanede muligheder for at matche denne udvikling og understøtte planlægningen.

SCALGO Live er et nyt værktøj, der giver mulighed for interaktivt at vurdere oversvømmelsesrisiko og konsekvenserne af fx nybyggeri og terræændringer for vandets strømning. Værktøjet er udviklet af en række algoritmeeksperter fra Aarhus Universitet, der så et behov og nogle

udnyttede digitale muligheder, der kunne bruges i den fysiske planlægning.

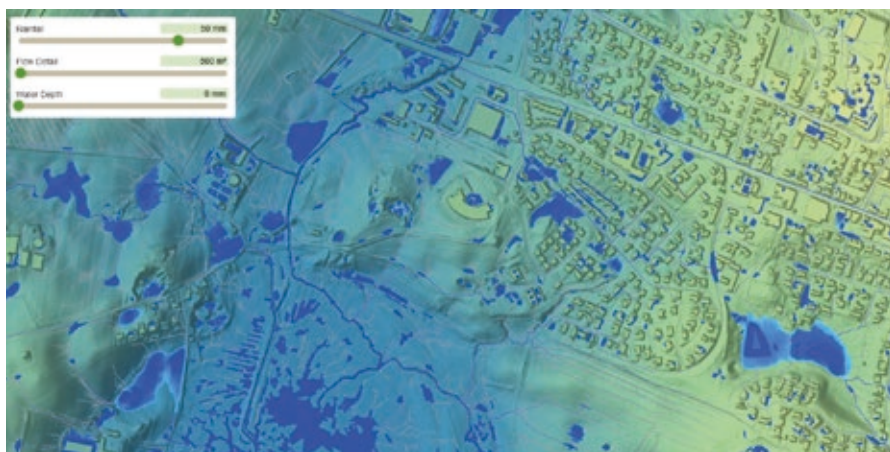
Når byudviklingens konsekvenser skal gøres op

Når man som byplanlægger, landskabsarkitekt eller ingeniør arbejder med byudvikling, så er man ofte afhængig af GIS-specialister eller andre eksperter, der kan regne på om et givet projekt er realiserbart, når huse, veje og terræændringer er sat på papiret. Med SCALGO Live er den fysiske planlægning blevet mere smidig og åbner op for at man allerede i de indledende ider fases kan screene et projekt for særlige risici eller potentialer for sikring af byggeri mod oversvømmelser. Direktør

Morten Revsbæk, SCALGO, uddyber mulighederne:

”Man kan i programmet selv ændre i terrænet i et område, placere et hus, en vej eller et dige, og straks se en simulering af, hvilke konsekvenser det får for afstrømning af overfladevand og oversvømmelser, når det regner. Det betyder, at man tidligt i et projekt kan vurdere forskellige byudviklingsmodeller uden at være ekspert i GIS eller hydrologiske analyser. Vi har lagt vægt på at gøre programmet intuitivt at bruge”, siger Morten Revsbæk.

Som kommune giver det nye redskab den fordel, at man kan være nået lidt længere med et skitseprojekt, når en rådgiver involveres. ”Et klart perspektiv er, at man tidligt i projekteringen nemt kan danne sig et

Overblik over risikoområder ved en 50 mm regnhændelse. For hvert enkelt risikoområde er det muligt at få uddybende information om vandmængder, vandopland, vanddybder og ved hvilken regnhændelse punktet oversvømmes.

billede af oversvømmelsesrisiko", siger Revsbæk.

Et projekt kan oprettes så det kan deles med en rådgiver eller mellem kommune og forsyning. På den måde understøtter det den tværfaglige dialog mellem forskellige faggrupper og forskellige interessenter.

Dynamiske vs. statiske data

SCALGOs nye redskab bygger i høj grad på den digitale udvikling og øgede brug af geodata, og en ny tilgang til oversvømmelseskortlægning. "Tidligere lavede man en analyse på baggrund af statiske – og nogle gange forældede data. Det afgørende blev, hvordan situationen så ud på det tidspunkt man trak data. Og så lavede man en analyse og lagde fx den ind i kommuneplanen, hvor den så dannede baggrund for beslutninger indtil næste revision. Nu er det muligt at bruge dynamiske data, der løbende opdateres", forklarer Mor-

ten Revsbæk. Nu kan data opdateres oftere og der er mange flere datakilder. Og så er det også blevet nemmere at opdatere data lokalt, fx ved hjælp af droner, vurderer Morten Revsbæk. Han understreger, at SCALGO Live er et screeningsværktøj, der ikke kan erstatte projektering og hydrogeologiske undersøgelser i særligt udsatte områder.

Understøtter klar kommunikation

Klimatilpasning er på dagsordenen i mange kommuner, der har en væsentlig opgave med at formidle og kommunikere konsekvenserne af nye byudviklingsprojekter eller afværgeforanstaltninger. Og her er SCALGO Live et godt støtteværktøj. "Hvis nogen fx efterlyser, at der anlægges et lokalt dige, så kan vi visualisere konsekvenserne. De kunne være, at andre områder bliver ramt eller at de ejendomme man vil beskytte får problemer med vand fra baglandet i stedet. SCALGO Live kan så, at sige bruges "live" til et møde med borgere og politikere. Det giver simpelthen en mere levende og troværdig formidling", fortæller Morten Revsbæk. Den grundlæggende teknologi er udviklet med støtte fra Innovationsfonden og videreudvikles nu i et Realda- nia finansieret projekt, der målretter værktøjet yderligere til brug i kommuner og forsyningsselskaber, som i dag tæller ca. halvdelen af SCALGOs kunder. •

HURTIGT OVERBLIK!

Brugervenlighed og fart er nøgleord i vurderingen af SCALGO Live, og så kan man springe nogle arbejds gange over.

Gribskov er én af de kommuner, der allerede har taget SCALGO Live i brug. Og her er arkitekt og byudvikler Anne Møller ikke i tvivl om perspektiverne ved at bruge værktøjet.

"Vi oplever, at man meget hurtigt kan vurdere konkrete projekter og hvilken konsekvens et projekt har for overfladevand og afstrømning. Hvis vi har ideer til 10 udviklingsscenarier for et område, så kan vi meget hurtigt screene dem af og se, om de holder. Er der volumen nok i kanaler og søer og hvilken effekt får en dæmning i området? Det kan vi teste langt hurtigere end tidligere. Og i de indledende udviklingsfaser kan vi arbejde meget mere kreativt og fleksibelt med vandløsninger", siger Anne Møller.

"Programmet er nemt at bruge, så det kræver ikke særlige IT-kundskaber. Det er et professionelt værktøj, så et vist kendskab til vand og afstrømning gør, at man kan få det optimale ud af det", vurderer Anne Møller, der arbejder sammen med civilingeniør Mads Emil Rybner, når de bruger programmet.

Anne Møller arbejder bl.a. med byudviklingsprojektet Helsing Nord, hvor der skal bygges 6-700 huse på 65 ha bar mark. I skrivende stund er, der en arkitektkonkurrence i gang for området. "En mulighed er, at vi lægger vinderprojektet ind i SCALGO Live og tager den første dialog med arkitekten på det grundlag", siger Anne Møller.

I de indledende udviklingsfaser kan vi arbejde meget mere kreativt og fleksibelt med vandløsninger.

Anne Møller, arkitekt i Gribskov Kommune

ARTIKLEN ER
STØTTET AF

SCALGO

Blev stiftet i 2010 af algoritme-forskere fra Aarhus Universitet og Duke University i North Carolina, USA. Navnet henviser til Scalable Algorithmics, som er teknologien bag virksomhedens kerneprodukt – SCALGO Live.

DEN SVENSK KUR MOD LANDSBYDØD: ASYLANSØGERE OG AKTIESALG

LANDSBYLIV: I den skånske landsby Röstånga har indbyggerne dannet et aktieselskab, der opkøber gamle, forfaldne huse og sætter dem i stand med hjælp fra flygtninge fra de to nærliggende asylcentre. Meget tyder på, at det vil lykkes dem at holde landsbydøden på afstand.

Af Carsten Terp Beck-Nilsson, Altinget

Prognoserne sagde det hele: Over de kommende tre år ville skolen i Röstånga miste 50 af sine 115 elever. Og selvom myndighederne ikke sagde det højt, vidste alle, at det var ensbetydende med skolens lukning. Og uden skole ingen landsby.

Men de 800 indbyggere i Röstånga, 60 kilometer nord for Malmø, nægtede at rulle om på ryggen.

"Vi besluttede os for at tage initiativet. Hvis alle taler om, at skolen lukker, så vil det ske. Det bliver en selvopfyldende profeti", siger Nils Phillips, frivillig, ulønnet formand for aktieselskabet Röstånga Utvecklings A/B.

"Skolen blev omdrejningspunktet. Vi besluttede os for at sige, at vi altid skal have en skole. At skabe nogle positive profetier, som kan bære samfundet. Ellers er der ingen, der flytter hertil", siger han.

Det var i 2007.

Flygtning: "Jeg vil arbejde"

Röstånga, marts 2016.

Rami Hussin Almarzouki strækker sin krop ud i fuld længde og presser den aflange gipsplade op mod bjælkerne, så hans kompis med skruemaskinen kan gøre den fast.

Der lugter hengemt her i den gule trævilla, hvor rockwoolen i væggene er blottet, og gulvene flere steder er revet op. Træhuset er det ene af tre, som indtil for ganske nylig har været beboet af folk med ganske få ressourcer og nærmest uoverstigelige sociale problemer.

Nu arbejder Rami Almarzouki to dage om ugen side om

I Röstånga arbejder flygtninge fra de to asylcentre sammen med lokale håndværkere med at sætte nogle af byens forfaldne huse i stand. Det er en måde at lære svensk og blive klar til at få et job i Sverige. Og så har det den sidegevinst, at nogle af flygtningene falder så godt til, at de vælger at blive boende i Röstånga. Foto: Lars Helsinghof, Altinget

” Vi besluttede os for at tage initiativet. Hvis alle taler om, at skolen lukker, så vil det ske. Det bliver en selvopfyldende profeti

Nils Phillip, bestyrelsesformand i aktieselskabet Röstånga Utvecklings A/B

side med lokale håndværkere og frivillige på at forvandle den forfaldne rønne til et hus med tre selvstændige lejligheder. "Jeg vil ikke bare være på asylcentret, hvor jeg ikke kan lave andet end at sove og spise og sidde i sofaen. Jeg vil arbejde", siger han.

For halvandet år siden flygtede Rami Almarzouki fra sin hjemby Daraa i det sydlige Syrien, gennem Libyen, over vandet til Italien for så til sidst at ende i Sverige.

I juli sidste år fik han permanent opholdstilladelse. Men han har endnu ikke fået anvist en bolig og bor stadig sammen med tre andre flygtninge i et værelse på 12 kvadratmeter på Odengården. Her bor lige nu 145 flygtninge fra primært Syrien, Irak, Somalia og Afghanistan. På det andet asylcenter, Blinkarpsgården, bor yderligere 120. Det høje antal fremmede i en landsby med kun 800 beboere skabte i starten bekymring. De lokale politikere slog fortvivlet ud med armene over den korte reaktionstid. Nu er debatten forstummet.

Forudsætningen for liv

Det var ikke kun en skolelukning, der truede Röstånga, da Nils Phillips flyttede til landsbyen for 11 år siden. Banken var lukket, plejehjemmet ligeså. Og busforbindelserne blev gradvist ringere. Noget måtte gøres.

Borgerne stiftede en frivillig forening. Röstånga Tillsammans skulle skabe forudsætningen for, at der altid ville være børn nok på skolen. Og forudsætningen var, for at sige det kort, at der var liv nok i byen til at holde på beboerne og

trække nye til. Det krævede, at alle byens ressourcer blev sat ind.

"Vores udfordring var: 'Hvordan gør vi det her sammen?'" siger Nils Phillips.

Det første projekt, Röstånga Tillsammans kastede sig over, var måske nok småt, men det havde stor symbolsk værdi.

En lille sti med stor betydning

400 meter cykelsti, eller mere præcist 400 meter mangel på cykelsti mellem Röstånga og Söderåsen, havde i henved 20 år skabt splid. Ikke bare i Röstånga, men sågar mellem kommunen Svalöv og nabokommunen Klippan. Med tiden var cykelstien blevet symbolet på ting, der ikke kunne lade sig gøre.

Indtil Röstånga Tillsammans tog sagen i egen hånd.

"Cykelstien var et meget konkret projekt, som vi kunne få de forskellige foreninger i byen til at samles om", siger Nils Phillips.

Arbejdet tog tre år og blev finansieret af EU-midler og penge fra begge kommuner. Men nu ligger stien der. Symboликken er vendt på hovedet.

Det almennyttige aktieselskab

Andre projekter for donerede midler fulgte: Foreningen købte en kulturbus og etablerede erhvervs- og julemarkeder. Og i maj 2011 gik Röstånga Tillsammans et skridt videre.

"Når man søger penge, er det andre, der beslutter, hvad der skal blive til virkelighed. Vi ville have vores egne midler, så vi kunne lave det, vi synes, er vigtigt", fortæller Nils Phillips.

Foreningen stiftede Röstånga Utvecklings A/B – et aktieselskab med 400 aktionærer.

"I aktieselskabet arbejder vi med kommercielle værktøjer og motiver, men profitten bliver i firmaet. Så økonomisk er det ikke nogen god ide at investere i os. Gevinsten får man, hvis man bor her i byen", siger Nils Phillips.

49 procent af aktierne blev straks sat til salg. Og med knap en million kroner i hånden fra aktiesalget, kunne selskabet gå videre til bankerne og rejse kapital til at købe indtil videre syv huse, som professionelle håndværkere, frivillige og flygtninge er i færd med at sætte i stand sammen.

Selskabets første erhvervelse var et gammelt andels-rysehus, som Röstånga Utvecklings A/B købte i 2011 for et symbolsk beløb på 2.000 kroner. I dag er det Sveriges næstmindste kunsthall og lejes ud til den lokale kunstforening, Freon.

Det Vita Huset, hvor Röstånga Utvecklings A/B holder til, er et andet af selskabets nyrestaureerede huse. Ud over aktieselskabet rummer huset et mikrobryggeri, som leverer lokalt brygget øl til den ICA-butik, der blomstrer om sommeren og ligger slumrende hen i vinterhalvåret.

Og ovenpå, på førstesalen, bor Aboessa, en syrisk flygtning, som selv var med til at renovere huset, mens han ventede på sin opholdstilladelse. Nu har han fået fast arbejde i køkkenet på Odengården og lejer sig ind i Det Vita Huset sammen med sin datter, som er begyndt i Midgårdsskolan i Röstånga.

Kursus i praktisk svensk

Den samme belønning venter forude for de asylansøgere, som er kommet i dag for at renovere den faldefærdige, gule rønne. Fællesskabet skal være til gavn for dem, der bidrager til det. Derfor skal de have tilbud om at flytte ind, når de tre lejligheder står færdige, bedyrer Nils Phillips. Om de benytter sig af det, er en anden sag.

Nogle vælger at etablere sig i Helsingborg, Malmø eller Lund, når de har fået deres opholdstilladelse. Andre, som Rami Almarzouki, vil gerne blive i Röstånga. "Jeg kan lide livet her. Der er ikke de samme problemer som i de store byer", siger han.

Fire asylsøgere fra Odengården er her for at få svenskundervisning i praksis i dag. På asylcentret får de to timers tavleundervisning om ugen. Her får de gratis sprogundervisning af frivillige tre af ugens hverdage. De to sidste hverdage bruger de sproget i praksis, mens de arbejder. Når flygtningene en dag rykker videre fra Röstånga, har de fået en bid af det svenske fagsprog med sig – foruden en anbefaling fra et lokalt håndværkerfirma, som bekræfter, at de er ordentlige mennesker, som kan finde ud af at stå op og møde på arbejde.

"Så er de et skridt nærmere integration", som Nils Phillips udtrykker det.

Foto: Lars Helsinghof, Altinget

Den mest interessante byudvikling sker herude i provinsen. For her er der ingen, der gør tingene for os

Nils Phillip, bestyrelsesformand i aktieselskabet Röstånga Utvecklings A/B

Men er der ikke nogen, der kritiserer jer for at bruge flygtninge som gratis arbejdskraft?

"Nej, for de er ikke ansat som gratis arbejdskraft", siger Nils Phillips og fortsætter: "De er her på et kursus i praktisk svensk fem dage om ugen. Vi lærer dem, hvad skrue, mejsel og hammer hedder. Det er sekundært, at de renoverer huse".

Han tilføjer, at Röstånga Utvecklings A/B bruger uddannede håndværkere til de opgaver, der kræver autorisation. "Asylsøgerne tager ikke arbejde fra professionelle håndværkere", understreger han.

"Dette er ikke et integrationsprojekt"

Er det så ikke snarere et integrationsprojekt, eller...?

"Nej", siger Nils Phillips med eftertryk. "Siden 2007 har vi arbejdet med at gøre denne by levende og bæredygtig. Og det projekt er åbent for alle, der bor i byen – uanset om de har boet her i to år eller to generationer. Det er ikke et integrationsprojekt. Det er et udviklingsprojekt".

"Dette handler om at bygge et fællesskab, som alle kan tage del i, og som alle føler et medejerskab til", siger Nils Phillips.

Omkring 400 af Röstångas borgere har købt aktier i udviklingsselskabet. Men selv om alle er velkomne, behøver alle ikke at være med, understreger Nils Phillips. "Rigtig mange kan lide det, vi gør – uden at de selv deltager aktivt. Det er der ikke en modsætning i", siger bestyrelsesformanden for Röstånga Utvecklings A/B og tilføjer, at det er muligt at bakke op på andre måder.

To øl for Röstånga

Der er for eksempel Stationen.

Den gamle stationsbygning, fungerede i årevis som restaurant, kulturhus og mødested. Men for nogle år siden lukkede fødevaremyndighederne køkkenet. I to år stod bygningen tom. Og så, i november 2012, købte Röstånga Utvecklings A/B den for en million kroner, restaurerede den og satte nyt – godkendt – køkken ind og fandt en forpagter.

Det fiffige ved konstruktionen er, at kroværten betaler ti procent af sin omsætning i leje. Det vil altså sige, at lejen er højere i gode tider end i dårlige.

"Og når jeg så går derover og får et måltid mad og en øl for 200 kroner, så ved jeg, at de 20 kroner går tilbage til byen. Det skaber medejerskab", siger Nils Phillips og tilføjer: "Og så får jeg jo lyst til at drikke en øl mere".

Röstånga kan ikke kopieres

"Hver by skal finde sin egen måde at være bæredygtig på. Man kan ikke lave copy paste", siger Nils Phillips: "Men man kan godt kopiere processen. Den handler om at finde de forudsætninger, den enkelte by har, og få folk til at arbejde sammen om dem".

For eksempel mener han, at Röstånga er begunstiget af dels at ligge i Skåne, der i modsætning til Norrland oplever tilflytning; dels af den turisme, som Söderåsen trækker til.

"Men turisme alene kan ikke redde provinsen. Vi er nødt til at finde de lokale ressourcer og arbejde aktivt med dem. Turister vil jo heller ikke have en kulisser. De vil have et samfund, der bærer sig selv", siger Nils Phillips.

Men han er fuld af håb – både på Röstångas og på udkantens vegne. "Den mest interessante byudvikling sker herude i provinsen. For her er der ingen, der gør tingene for os".

I dag har Midgårdsskolan i Röstånga 170 elever. •

Dette er en forkortet version af en artikel, der tidligere er bragt af Altinget.
Artiklen kan læses i sin fulde længde på:
www.altinget.dk/civilsamfund

Plankalender

4
Okt

Sustainable cities – Chinese perspectives

Ign.ku.dk
Frederiksberg

4-5
Okt

Professionel kreativitet

Arkitektforeningen.dk
København

6-7
Okt

Byplanmødet 2016

Byplanlab.dk
Malmø

7
Okt

Mennesket i landskabet - landskabet i mennesket

Landmaster. Science.ku.dk
Egtved

10
Okt

Landzoneadministration

Fvc-kursus.dk
Silkeborg

11
Okt

Store anlæg i det åbne land – regulering, planlægning og samarbejdsmodeller

Landinspektøren.dk
Vejle

24-25
Okt

Lokalplanlægning – teori og praksis

Landinspektøren.dk
Horsens

2-3
Nov.

Fra sagsbehandling til samarbejde

Arkitektforeningen.dk
København

9-10
Nov

Værdiskabelse i renovering

Arkitektforeningen.dk
København

10
Nov

7-8
dec

Økonomi i byudvikling

Byplanlab.dk
København og Herlev

10
Nov

Critical issues concerning Eco-cities, smart cities, sustainable cities

Ign.ku.dk
Frederiksberg

11
Nov

Har forstaden erobret byen? Byplanhistorisk seminar

Byplanlab.dk
København

15-16
Nov

Procesledelse I

Arkitektforeningen.dk
København

15-16
Okt

VVM Screening og redegørelse

Fvc-kursus.dk
Silkeborg

16-17
Nov

Lokalplaner

Fvc-kursus.dk
Silkeborg

24
Nov

Constructing the Commons:

Towards Another Conception of Urban Landscapes

Ign.ku.dk
Frederiksberg

NIRAS

I **NIRAS** arbejder vi procesorienteret og tværfagligt med byplanlægning og inddrager relevante fagområder efter behov. Følg os på 'Urbanvision' på LinkedIn, hvor vi løbende debatterer vores vinkel på planlæggerfaget.

LÆS SCHØNHERRS MAGASIN OMKRING PLANLÆGNING

**80 sider med inspiration
og løsninger**

Find det på **Byplanmødet**
eller bestil det på
mail@schonherr.dk